

de Vogelvrienden Krimpen

Onze Vogels

Maandblad van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers | 71^e jaargang

Nummer 8 | augustus 2010

Onder andere in dit nummer:

De kweek met Forpussen Geelmaskerdwergpapegai – 259

Fokverslag van de bruine muisvogel – 263

Jeugddistrictsdagen – 281

43

CANÁRIO ARLEQUIM PORTUGAIS

De harlekijn gladkop foto Theo van Kollenburg

Wat een verschil!

Naast elkaar; de oorspronkelijke Wilde kanarie en deze laatste loot aan de door menselijke invloed gecreëerde vogel. Je zou het bijna niet geloven dat ook deze kanarie afstamt van de wilde kanarie, welke in het bezit is van de melanine soorten zwart (eumelanine) en bruin (phaeomelanine) naast de lipochroom kleur geel. En dan deze bonte verschijning, Arlequin Portugais met minimaal vijf kleuren, veel melanine bezit, welke in onwillekeurige tekening verspreid ligt over het hele lichaam en dan 'bekroont' met een eigenwijs kuifje, niet met een centraal gelegen middenpunt maar vanaf de snavel bezien een driehoek, waarvan de onderzijde van de driehoek richting de snavelpunt ligt. Op de in januari 2010 gehouden CDM wedstrijd in Portugal is deze vogel officieel erkend.

Het ontstaan van de nieuwe kleurslag/ras (soort).

De oorsprong van de verschillende rassen van kanaries is U min of meer bekend. Zoals de U weet zijn alle kanaries nakomelingen van de wilde kanarie, welke voornamelijk op de Canarische eilanden voorkwam. De verspreiding van de kanarie over de Europese landen en daarna de continenten, heeft er voor gezorgd dat naast diversiteit in kleur, er verschillen in vorm, houding en frisering zijn ontstaan. We hebben dit rassen genoemd, wat eigenlijk een foute benaming is, want het zijn resultaten van kruisingen dan wel een lange periode van het fokken en selectie in een bepaalde richting. Een betere benaming zou dus in dit geval soorten (ondersoorten) zijn. De uitbreidbaarheid is inmiddels bijzonder te noemen en zonder compleet te willen

zijn, zullen we er telkens één met het land van 'herkomst' (daar waar de kanarie is gefokt) noemen; Italië; Padovan, Spanje; Raza Español, Engeland; Gloster, Nederland; Noord-Hollandse Frisé, België; Belgische bult, Zwitserland; Zwitserse frisé, Duitsland; Duitse kuif, Frankrijk; Parijse frisé, Schotland; Scotch fancy en buiten Europa, Japan; Japan Hoson en Amerika; Stafford canary.

Maar (tot voor kort) niet in Portugal!

Daar moest wat aan gedaan worden en men is zich in de laatste 15 jaar gaan toeleggen op een nieuwe creatie. Door kruisingen is een gekuifde slank bonte kanarie gefokt, welke in het bezit is van vijf 'basis' kleuren, wit, grijs, rood, zwart en

De Harlekijn kuif (Nederlandse benaming)
foto Theo van Kollenburg

bruin met of zonder kuif. De vogel kreeg een naam die het beste bij deze vrolijk uitzijnde creatie paste n.l. De Arlequim Portugais. Wij noemen hem even zoals in de volksmond gebruikelijk en voor het gemak in Nederlandse naam de "Harlekijn". Deze kanarie is door kruisingen en selectie van een postuur met een kleurkanarie en/of kleurvariaties en combinaties van kleur en postuur ontstaan. Soms is de hulp van de mozaïektekening of andere tekeninggebieden en uiting van het melanine bezit gebruikt om

bonthed te creëren dan wel vast te leggen of te verbeteren, naast het bezit van een kuifactor. De fokker/liefhebber is zich hierdoor vaak niet bewust met welke kleur of combinaties van kleuren zij/hij te maken gaat krijgen en pas als ermee gefokt is wordt soms een verrassende uitkomst, door het totaal bezit aan een grote variatie van erfelijk materiaal, in het nageslacht van de jongen, duidelijk.

Mijn ervaring van de afgelopen drie jaren.

De bonthed trok mij aan en ik moet zeggen dat als er kopers op mijn hok kwamen, niet zijnde fokkers, deze vogeltjes opvielen en vooral de dames en kinderen er gelijk voor 'vielen'. Ja zo'n bont beestje, al of niet in het bezit van een kuifje, trekt natuurlijk wel de aandacht naar zich toe, zo tussen al die andere kleurtjes welke op mijn hok rondvliegen. Maar de uitdaging zat 'm toch wel in het fokken van maximaal bontbezit met zo diep mogelijk kleurbezit naast kleinere helder witte veervelden. Drie jaar geleden had ik in de tweede (laatste ronde) een experimentele kruising van een man; Duitse kuif zwart rood split bruin en in het bezit van bonte tenen en nagels met enkele 'mooie witte' staartpenen met een bonte pop welke een zwarte vlek op de kop droeg,

lipochroom rood mozaïek. En daar vielen vier leuke bonte jongen uit, twee met kuif en twee gladkoppen. Maar na dit resultaat wil je toch proberen 'echt' fokmateriaal te bemachtigen. Ik had het geluk dat binnen onze vereniging de VV Rijnmond ik de heer Morrazo kende die connecties had met een fokker van Arlequim Portugais kanaries in Portugal. In een vogelblad van Portugese origine liet hij mij dat, met een beetje hulp van zijn kant, lezen. Hij was zelfs bereid om in zijn vakantie bij die fokker langs te gaan (bofkont die ik was) en navraag te doen of hij vogels te koop had en voor welke prijs. Voor definitieve aanschaf, zo spraken wij af, moest hij nog even bellen om een Ja te horen voor hij tot het uitgeven van mijn vakantiegeld en de aankoop van deze vogels over te gaan. Om kort te gaan, zo ver is het niet gekomen. De creaties op het hok van deze specialist op het gebied van Harlekijn kanaries, werden op een overeenkomstige zoals hierboven beschreven manier, gefokt. Natuurlijk doe ik deze man te kort als ik zeg: "Dat kan ik ook", daar heb ik hem niet voor nodig. Dat is veel te kort door de bocht, hij heeft immers inmiddels jarenlange ervaring en ik ben in verhouding nog een 'groentje'. Maar het principe is wel deels overeenkomstig, waarna selectie op vorm,

23

De wilde kanarie serinus canarius (juveniel) foto Pieter van den Hooven

slankheid van de vogel, de lengte, beoogde 16 centimeter, de iets langere staart met een korte V-vorm en vooral de kuifvorm met een driehoek in plaats van een klein centraal gelegen pitje op een wat smallere kop moeten volgen. We hebben dus een keuze gemaakt om zelf nog enkele jaren te 'werken' aan verbetering van de hieronder beschreven standaard. Zoals genoemd was er in Portugal dit jaar de COM wereldshow en wij Morrazo en ondergetekende hebben

daar ter plaatse contact gehad met enkele fokkers. Met hulp van hem bij vertaling van en uitleg over hun fokervaring, heb ik bevestigd gekregen dat de uitgevoerde paring van twee jaar terug een van de mogelijke opties is om tot een 'redelijke' Harlekijn kanarie te komen. Ook heb ik de gelegenheid te baat genomen, van alle aanwezige tentoongestelde vogels een foto te maken. Enig vergelijkingsmateriaal kon immers van pas komen. Dit jaar we hebben

de fokperiode zo goed als achter de rug hebben we met drie koppels gefokt, twee bij mijzelf en een bij mijn vriend Henk Dries, met als resultaat 21 jongen. Dit is mede het resultaat van een kruising met vogels die niet aan elkaar verwant (kunnen) zijn. Hierdoor is met regelmaat het resultaat positief beïnvloed en navenant het aantal te verwachten jongen. Wel is mijn ervaring dat het vastleggen van een kuifvorm zoals beschreven een uitdaging is die niet zo makkelijk zal zijn te verwezenlijken. Ik besluit met de standardeisen voor deze vrolijke vogel en wens u die de uitdaging mogelijk gaat aannemen, alle succes toe.

Vraagprogramma NBVV

Groep 4.143 Arlequim Portugais gladkop
Groep 4.144 Arlequim Portugais gekuifd
Standaardeisen Arlequim Portugais

Vorm, Borst, Vleugels	20 punten
vorm: lang en slank de borst licht afgerond, de rug recht in dezelfde lijn als de staart. vleugels lang en goed gesloten zonder te kruisen	
Kuif, Kop, Hals/Nek	15 punten
kuif: driehoekig met twee punten naar de achterkant gericht en een aan de voorzijde naar de snavel punt reikend, duidelijk middelpunt, de ogen moeten zichtbaar zijn	
Grootte 16 cm	15 punten
de grootte zal iets forser dienen te zijn dan die van de kleurkanarie	
Kleur	10 punten
de kleur dient opgebouwd te zijn uit vijf kleuren zwart, bruin, grijs, wit en rood verdeelt in gelijke delen met de voorkeur voor donkere melanine, wat zoveel wil zeggen als dat de voorkeur ligt bij zwartbont en niet bij lichtere kleuren zoals b.v. isabel bont	
Bevedering	10 punten
de bevedering dient mooi gesloten gedragen te worden.	
Houding	10 punten
de houding dient opgericht te zijn waarbij de pootstand te opzichte van de zitstok een hoek dient te maken van 55°	
Poten, dijen	10 punten
de poten dienen lang en licht gebogen te zijn, de dijen goed zichtbaar	
Staat	5 punten
de staart lang, smal en uitlopende in een kleine v vorm.	
Conditie	5 punten
de conditie dient goed, rein en ongeschonden te zijn	

De Arlequim Portugais dient geshowd te worden in de universeel kooi

Cees Diepstraten, keurmeester kleurkanaries
N.B.V. Cees@diepstraten.net

SEKSEBEPALING VAN KROMSNAVELS

Vanaf € 13,00 per vogel, incl. BTW

Drs. S. Volger

ADC-Holland, Langedyk 15, 9071 XE Oude Leije

Website: www.adc-holland.com Tel.: 0518 - 419443

DE KWEEK MET FORPUSSEN GEELMASKERDWERGPAPEGAAI

Forpus xanthops (Salvin, 1895)

(xanthops = stamt oorspronkelijk van de Griekse woorden xanthós = goudgeel en óps = oog, gezicht, aanschijn)

De geelmaskerdwergpapegaai heeft geen ondersoorten, maar was eerder ingedeeld als ondersoort van de grijsrugdwergpapegaai. Hij heeft er ook vooral qua tekening erg veel van weg, zie ook de foto's van beide soorten verderop in dit artikel. Het grote verschil zit in de donkere vlek op de bovenzijde van de snavel van beide geslachten. Deze vlek verandert van kleur en intensiteit naar gelang de broedconditie van de geelmaskerdwergpapegaai. Hoe zwarter en uitgebreider, hoe beter de vogels in broedconditie zijn. Verder heeft de pop ook een blauwe stuit in tegenstelling tot alle andere forpussoorten. De geelmaskerdwergpapegaai is verreweg de grootste forpus met een lengte van 14,5 tot 15 cm

Leefgebied en biotoop

De verspreiding is beperkt tot een klein gebied in noordwest Peru, in het hoger gelegen Marañón dal in de Andes. De Marañón is een bronrivier van de Amazone. De leefomgeving bestaat uit boom- en struiksavannen afgewisseld door bossen van het subtropische regenwoud tot de hoger gelegen bossen.

Biotoop:

Het is een dun bevolkt gebied en alleen bewoond rondom de zilvermijnen en andere wingebieden van bodemschatten. De gemiddelde temperaturen liggen tussen de 10° C in de winter en 25° C in de zomer.

De neerslag is gering, het klimaat is verhoudingsgewijs vrij droog. De vegetatie bestaat voornamelijk uit doornige struiken op open velden en in loofbossen op een hoogte tot 1720 meter.

Voeding:

De geelmaskerdwergpapegaai heeft in een te kleine behuizing snel de neiging om vet te worden. Het beste is om ze daarom een goed zaadmengsel voor te zetten. Een mengsel voor neophema's is heel geschikt omdat het niet te vet is. Ze eten graag verschillende soorten fruit (appel, peer, enz.) allerlei groenten, wortelen, onkruidzaden en jonge maïskolven. Eivoer en kiemzaad mogen niet ontbreken. Ook nemen ze graag rozenbottels, lijsterbes, wilde paardenbloem, insecten en insectenvoer.

Over de voeding in de natuur zijn geen betrouwbare gegevens te vinden.

De geelmaskerdwergpapegaai in Europa

De geelmaskerdwergpapegaai wordt redelijk veel gekweekt in Nederland, maar niet iedereen heeft hier succes mee. Als je geluk hebt lukt het achter elkaar door, maar het komt ook veel voor dat men enkele jaren goed kweekt en dan zonder aanwijsbare reden is het over, in welke kooi of volière men het ook probeert. Maar gelukkig zijn er elk jaar wel weer liefhebbers die jongen op stok krijgen, zodat ook andere liefhebbers hun geluk hiermee kunnen beproeven. De broedduur is 23 dagen en vergt t.o.v. alle andere forpussoorten geen extra aandacht.

Eerder ging men uit dat de geelmaskerdwergpapegaai een leeftijd moest hebben van minimaal twee jaar voordat er mee gebroed kon worden, soms duurde dit zelf tot het derde levensjaar. Door het domesticeren van deze soort hebben liefhebbers nu soms al na 16 maanden een broedresultaat. De huisvesting van deze vogels is het beste apart in een broedkool van 80 x 50 x 50 waarin een tweetal broedblokken aanwezig zijn, zodat de vogels zelf een keuze kunnen maken welk broedblok de voorkeur krijgt (nadien kan het andere blok verwijderd worden hier maken ze geen gebruik van). Omdat de geelmaskerdwergpapegaai zelf geen nest bouwt kan men onder in het nest een laag houtkrullen leggen, de pop zal dit laten liggen of er uit gooien tot ze tevreden is. Wel is het raadzaam in het blok een kommetje in de bodem te maken, zodat de eieren niet te veel door het blok gaan rollen. Als broedblok kan men een gewoon agapornidenblok gebruiken met een tussenschotje. In het vogelpark Walsrode heeft men de geelmaskerdwergpapegaai ondergebracht in een behoorlijk formaat volière van 40 m² grondoppervlakte en hier kweekt men in koloniebroed met twee of drie paartjes. Niet heeft men ieder jaar nakomelingen bij elk broedkoppel. De broedtijd van de vogels bedraagt 23 dagen. Na ca 40 dagen verlaten de jongen het nestblok maar worden nog ca 10 dagen door het ouderpaar gevoerd. Bij een leeftijd van 7 weken kunnen ze zelfstandig gehuisvest worden.

Dan nu naar de vogels zelf.

Omdat de geelmaskerdwergpapegaai veel lijkt op de grijsrugdwergpapegaai eerst even aandacht voor de verschillen.

geelmaskerdwergpapegaai man en pop

De tekening en vorm van de maskers laat zien dat beide soorten veel gemeen hebben. Bij de geelmaskerdwergpapegaai, zoals de naam al zegt, is het masker geel en bij de grijsrugdwergpapegaai is het masker helder lichtgroen. Vooral bij de poppen van beide soorten zijn de verschillen groot, het gele masker natuurlijk, maar ook de blauwe stuit van de geelmaskerdwergpapegaai maken het verschil. Kenmerken die bij beide soorten

zichtbaar zijn is de blauwe oogstreep. Deze is bij de geelmaskerpoppen duidelijker zichtbaar dan bij de grijsrugppoppen. Wat ook duidelijk het verschil maakt is de zwarte snavelvlek bij de geelmaskerdwergpapegaai en het formaat. De geelmaskerdwergpapegaai meet 14,5 - 15 cm en de grijsrugdwergpapegaai meet 13 cm. Geelmaskerdwergpapegaai vleugels onderzijde man - vleugels onderzijde pop. Goed te zien is de blauwe stuit bij de poppen van de geelmaskerdwergpapegaai, hoewel het bij de grijsrugdwergpapegaai een ernstige fout is wanneer de poppen een blauwe stuit tonen, is dit bij de geelmaskerdwergpapegaai standaard.

De jongen van alle papegaaiachtige zien er niet al te fraai uit, maar ik wil u de foto's van een opgroeiend jonge geelmaskerdwergpapegaai niet onthouden. Dit jong is overigens door John de Graaf met de hand grootgebracht en luistert naar de naam Xanthy.

Op internet komen we regelmatig informatie tegen over een ondersoort van de *Forpus coelestis* de *Forpus coelestis lucida*, ook gekend als "Ridgway's dwergpapegaai". Beschreven in een artikel over forpussen door Karl Plath, uitgegeven in 1932 door de curator van de Zoo van Chicago. Daarin werd een ondersoort van de grijsrugdwergpapegaai beschreven afkomstig uit Colombia waarvan de poppen een blauwe stuit hadden. Hij beschreef ook dat de mannen een zilvergrijze rug hadden en dat het blauw van de vleugels en stuit lichter van kleur was t.o.v. de soort die voorkwam in Ecuador en Peru. Hoewel vooral Hans Schipper van de NFC in het verleden veel energie heeft geïnvesteerd in het verkrijgen van kweekinformatie en fotomateriaal over deze *Forpus coelestis lucida*, hebben wij niet voldoende aanwijzingen kunnen vinden om dit te kunnen staven. Eerder lijkt een bastaardering van de grijsrugdwergpapegaai met de geelmaskerdwergpapegaai ten grondslag te liggen aan deze *Forpus coelestis lucida*.

grijsrugdwergpapegaai man en pop

geelmaskerdwergpapegaai man en pop

259

4 dagen oud

19 dagen oud

23 dagen oud

30 dagen oud

WV

De beschrijving:
Geelmaskerdwergpapegaai (wildkeur)

Forpus xanthops: bl+_D+ /bl+_D+

MAN:

Kop en masker

- Masker geel.
- Achter het masker blauw met een grijze waas vanaf het oog uitvloeiend over de achterschedel.
- De nek donkergroen en de achterkop grijs met een blauwe waas. Alle kleurafscheidingen van het masker zijn strak en hebben een zeer regelmatig verloop.

Lichaam

- Borst buik en broek zijn donkergroen met een gele waas.
- Anaalstreek is lichtgroen met een grijs gele waas.
- Flank is lichtgroen met een grijs gele waas.
- Mantel is donkergroen met een grijze waas, donkerder dan de borst.
- Onderrug- en stuitkleur zijn diep donkerblauw.

Vleugels

- Vleugeldekveren zijn donkergroen met een grijze waas donkerder dan de borst.
- Slag- en armpennen zijn de buitenvlag groen en de binnenvlaggen grijs, de buitenvlag van de buitenste pennen zijn groen.
- Primaire vleugel dekveren zijn diep donkerblauw.
- Ondervleugel dekveren zijn kobaltblauw.
- De rand van de vleugelbocht is kobaltblauw loopt uit in de schouder.

Staart

- Bovenstaart dekveren zijn diep donkerblauw.
- Staartpennen zijn groen.
- Onderstaart dekveren zijn geel met een groene waas.

Ogen

- Zwarte iris met een donkergrijze oogring en een zwarte pupil.

Poten en nagels

- Poten vleeskleurig.
- Nagels hoornkleurig naar donker uitlopend.

Snavel

- Op de bovensnavel bevindt zich een donker gedeelte dit kan variëren van bruin tot zwart.

Formaat

- 14,5 tot 15 centimeter.

POP:

Kop en masker

- Masker geel.
- Achter het masker blauw met een grijze waas vanaf het oog uitvloeiend over de achterschedel.
- De nek donkergroen en achterkop grijs met een blauwe waas. Alle kleurafscheidingen van het masker zijn strak en hebben een zeer regelmatig verloop.

Lichaam

- Borst buik en broek zijn donkergroen met een gele waas.
- Anaalstreek is lichtgroen met een grijs gele waas.
- Flank is lichtgroen met een grijs gele waas.
- Mantel is donkergroen met een grijze waas, donkerder dan de borst.
- Onderrug- en stuitkleur zijn blauw.

Vleugels

- Vleugel dekveren zijn donkergroen met een grijze waas donkerder dan de borst.
- Slag- en armpennen zijn de buitenvlag groen en de binnenvlaggen grijs, de buitenvlag van de buitenste pennen is groen.
- Primaire vleugel dekveren zijn lichtblauw.
- Ondervleugel dekveren zijn blauw groen.
- De rand van de vleugelbocht is blauw loopt uit in de schouder.

Staart

- Bovenstaart dekveren zijn groen met een smalle gele rand.
- Staartpennen zijn groen met een smalle gele rand.
- Onderstaart dekveren zijn geel met een groene waas.

Poten en nagels

- Zwarte iris met een donkergrijze oogring en een zwarte pupil.

Poten en nagels

- Poten vleeskleurig.
- Nagels hoornkleurig naar donker uitlopend.

Snavel

- Op de bovensnavel bevindt zich een donker gedeelte dit kan variëren van bruin tot zwart.

Formaat

- 14,5 tot 15 centimeter.

Ik hoop dat wij u beter bekend hebben gemaakt met de kweek van de geelmaskerdwergpapegaai. In de volgende artikelen in deze serie volgen de kweek met de groenstuit-, blauwvleugel- en Mexicaansdwergpapegaai.

Namens de Nederlandse Forpussen Club NFC,
Theo Heymen

Met dank aan: Hugo Weijers, Kees Bink, Hans Schipper en John de Graaf

Foto's: Hans Schipper

FOKVERSLAG VAN DE BRUINE MUISVOGEL. (*Colius striatus*)

Korte soortbeschrijving

De bruine muisvogel, ook wel gestreepte muisvogel genoemd, is een lenige vruchteneter. De soort heeft een groot verspreidingsgebied en komt alleen voor op het Afrikaanse continent, van het zuiden van de Sahara tot Zuid-Afrika. Bruine muisvogels zijn inclusief staart, 35 tot 40 cm lang. De staart is ongeveer 2/3 van de lichaamslengte. De nominaatvorm van deze soort heeft zwarte poten. Alle ondersoorten (17) van deze soort hebben echter rode poten. De bovensnavel is loodgrijs tot zwart, de ondersnavel zilver. De oogkleur schijnt variabel te zijn bij de verschillende ondersoorten. Bij alle ondersoorten zit er een kleurverschil in de buikpartij en de rug. Tevens is de veerstructuur op de buik anders. Deze vogels hebben zeer kleine veertjes op de buik, vergelijkbaar met dons. Het oogt daardoor meer als haartjes dan veren. De buikpartij van deze vogels is lichter. De rug is egaal bruin, vrij donker. Alle bruine muisvogels hebben een lichtere wangvlek, soms tegen het witte aan. De keel is vaak donker/zwart gestreept. De buitenste tenen zijn zeer flexibel en kunnen net als bij uilen naar achter gebogen worden. De nagels zijn zwart en tamelijk lang en dun. De vogels zijn uitgesproken vruchteneters. Er zijn berichten dat de vogels incidenteel zowel insecten als nestjongen van andere vogels eten, maar die ervaring heb ik niet. Zacht blad en knoppen van bomen worden eveneens gegeten in de natuur.

Het fokpaar

In 2007 kreeg ik de mogelijkheid vier bruine muisvogels op te kopen. Het eerste duo van een vogelhouder die niet met de soort verder wilde, de andere twee van een liefhebber. Het geslacht van de vogels was onbekend. De vogels kregen verschillende knijpringen, zodat ik het eventueel koppelen nauwlettend kon volgen. De eerste twee weken trokken de vogels als groep op. Eén van de vogels was met nestmateriaal in de weer en leek op eigen initiatief een ei te leggen. De vogels waren normaal zeer sociaal, maar ik zag deze vogel altijd alleen toen ze met het nest bezig was. In ieder geval één pop dus in de groep.

Dat ene ei was de grondslag voor een complete gedragsverandering tussen mijn muisvogels onderling. Er had zich een paar gevormd en dit paar had het voorzien op de overige twee muisvogels. De omslag was zo heftig dat ik binnen een uur tijd de groep uiteen moest halen. Ik vond een vleugel, veel veren en een uiteengetrokken lijfje van één van vogels. De ander had zich, compleet geplukt, verstopt in een hoekje. Deze vogel, wat bleek een pop te zijn, is naar een andere liefhebber gegaan. Sinds dat moment bleef het koppel alleen over. De man was een vogel uit 2005, de pop van 2006. Deze vogels hebben onafhankelijk van elkaar nooit jongen gehad.

43

Bruine muisvogel, 4 dagen oud

Bruine muisvogel, 7 dagen oud

Het verblijf

De vogels zijn gehuisvest in een beplante gezelschapsvolière. Ze zitten samen onder andere met diverse soorten wevers, astrildes, brillvogels en harlekijnkwartels. Als liefhebber van wevers (*Euplectes*-soorten), is de beplanting hierop afgestemd. Dit houdt in dat er voornamelijk siergrassen in staan, grote kale takken en doordragende klimplanten als vuurdoorns en braam. Tevens is er een beekloop aangebracht in de volièr, eindigend in een klein vijvertje. De buitenvolière is niet overdekt. De dieren hebben wel altijd toegang tot een vocht-, tocht- en vorstvrij nachthok in de garage. De buitenvolière is 6x4x2,5 meter (l x b x h). Het nachthok 3x2,5x2,5. Deze soort lijkt haast waterschuw te zijn. Vochtgevoelig zijn ze zeker, waardoor een droog nachthok een vereiste is, of een overdekte buitenvolière.

Verzorging/voeding

Ik voer de vogels alleen binnen in het nachthok. Het voer wordt aangereikt in metalen bakken op anderhalve meter hoogte. Muisvogels zijn vruchteneters en vrij slordige eters. Eveneens is de ontlasting enorm dun. Je kunt blijven schoonmaken met deze vogels. Ik voer de muisvogels alleen vers fruit. Ik vermijd alle kunstmatige voeders. Meer uitleg over deze beslissing is te vinden bij opmerkingen. De vogels krijgen sinaasappel, banaan, druif (rood en wit), peer, appel, kiwi en diverse bessen, waaronder die van de vuurdoorn. Ze drinken bij mij niet zichtbaar, wat betekent dat ze het vocht uit hun voedsel halen. Vruchten met een hoger vochtgehalte dienen dus verstrekt te worden, zeker wanneer er jongen zijn. Sinaasappel wordt bijvoorbeeld in deze periode met verhoogde mate opgenomen.

Sociale eigenschappen

Bruine muisvogels leven in de natuur in grote groepen. In de avicultuur komt men vaak hetzelfde tegen. Ik heb zelf ervaren dat dit alleen mogelijk is met volwassen vogels buiten het broedseizoen. Splitst zich een koppel af, dan broeden die het hele jaar door en kan men beter geen andere muisvogels erbij zetten. Een uitzondering hierop zijn de eigen jongen. Op het hoogtepunt heb ik samen met de ouders, zes volwassen jongen gehad. Deze worden geaccepteerd door het ouderpaar en helpen zelfs mee met het voeden van de nieuwe jongen. Wegens ruimtegebrek ben ik jongen gaan verkopen, maar hier was geen aanleiding toe vanwege eventuele agressiviteit van het ouderpaar. Het is daarom naar mijn mening aan te raden met één koppel te beginnen en zelf een kolonie op te bouwen met eigen jongen. Het ouderpaar is zeer hecht en zal geen aandacht hebben voor jongen van het andere geslacht. Ik heb in enkele gevallen jongen tot een jaar bij de ouders gelaten. Tot die tijd heb ik nooit meegemaakt dat jongen onderling een stel vormden. Deze jongen bleven het ouderpaar helpen met het voeden van de jongen. Zodra de vogels verkocht waren en gekoppeld werden aan vreemde muisvogels, werd echter wel snel overgegaan tot paarvorming.

Bruine muisvogel, 14 dagen oud

Baltsgedrag

De vogels baltsen onopvallend. De vogels verdrijven soortgenoten, waarbij beide geslachten zeer agressief zijn t.o.v. van soortgenoten, welke geen eigen nageslacht zijn. De vogels kuisen elkaars veren veel en voeren elkaar ook kleine stukjes fruit. Daarnaast communiceren de vogels veel met een luidruchtig 'ge-kek'. Op de dag van de paring hangen de vogels bijna de gehele dag buik-tegen-buik. Ik heb dit koppel nooit zien paren en vraag me daarom ook af of deze vogels wel de paarhouding aannemen die andere vogels gebruiken, waarbij de man op de pop treedt.

Het nest en de eieren

Het nest wordt gebouwd in een grote maat traliekast (16x15x15 cm.). Deze hangt vrij hoog in het nachthok op ongeveer 1,8 meter hoogte. Ik heb voorheen ook buiten nestenkasten opgehangen, maar de pop verliet het nest zodra het ging regenen. Sindsdien bied ik alleen nog traliekasten aan in het nachthok. De vogels hebben geen duidelijke voorkeur voor nestmateriaal, als het maar veel is. Kokosvezel, sisal, touwtjes, dierenhaar, riet- en tabaksstengels en meer heb ik in het nest aangetroffen. Het is niet aan te raden veel tabaksstengels aan te bieden, aangezien de vogels slordige bouwers zijn en eventuele eieren erin weg kunnen zakken. De eieren worden dag na dag gelegd, met uitzonderlijke tussenpozen van niet meer dan twee dagen. Meestal worden er 4 à 5 eieren gelegd, maar er komen er bij mij meestal maar drie uit. Zo ook voor de beschrijving van het legsel, aangaande dit fokverslag. Drie eieren werden er gelegd, waarvan het eerste ei op 3 juli 2009. De eieren werden 13 dagen bebroed door beide ouders. Twee eieren bleken er bevrucht. De afmetingen van de eieren waren 19x16 mm (tamelijk rond dus). De eieren zijn vuil wit van kleur en hebben geen tekening.

Het broedproces en groei van de jongen

Op 16 juli kwam het eerste jong uit, 18 juli het tweede. Er zit dan al een redelijk groot verschil in formaat tussen beide jongen. De jongen zijn naakt bij de geboorte en hebben een roze huid. De bovensnavel is dan nog groenig van kleur in plaats van loodgrijs bij de volwassenen. Dit houden ze tot enige tijd na het uitvliegen. De ogen gaan na acht dagen open en hebben dan een bruine kleur. De veren komen na zeven dagen echt door. Het jeugdkleed is identiek aan dat van de ouders. De jongen zijn van formaat kleiner dan de ouders. Dat valt duidelijk op en tevens is de staart veel korter. De jongen lijken relatief grotere ogen te hebben dan de ouders. De twee jongen worden vaak gevoerd. Niet alleen door de ouders, maar ook door drie jongen uit een vorig nest. De jongen worden voornamelijk gevoerd met sinaasappel en banaan. De andere vruchten ook wel, maar absoluut in veel mindere mate. Insecten heb ik ze nooit zien voeren. 's Nachts zitten beiden ouders samen op het nest, soms in het gezelschap van jongen uit een eerder nest. Overdag worden de jongen warm gehouden door slechts één van de ouders. Vanaf dat moment hebben de jongen aardig wat veren en zitten de jongen alleen in het nest. Ze groeien enorm snel en vliegen dan ook al na 14 dagen uit. De dag van uitvliegen is tevens de dag dat ik de vogels ring met maat 4,5. Ik heb het eerder geprobeerd, maar dan kunnen ze zelf de ring nog afkrijgen. Eén dag na het uitvliegen is het te laat om te ringen. Het steekt dus vrij nauw. De jongen keren de eerste paar nachten na het uitvliegen nog wel terug naar het nest. Het zijn dan nog slechte vliegers en het nest moet daarom goed bereikbaar zijn met behulp van takken of gaaswerk. De volwassen muisvogels zijn gedurende de hele broedperiode niet agressief naar andere vogels. De jongen uit vorige nesten worden niet verjaagd en helpen mee in het grootbrengen van de nieuwe jongen. Andere muisvogels die niet verwant zijn aan het koppel worden wel verjaagd.

Opmerkingen

Zoals in het fokverslag naar voren is gekomen, raad ik dus aan om een kolonie te starten met één fokstel. De jongen groeien snel en goed op als de jongen uit voorgaande nesten nog aanwezig zijn. Ik heb mijn fok met de bruine muisvogels vergeleken met die van andere liefhebbers. Al twee jaar heb ik een vrij hoge opbrengst in het aantal jongen dat op stok komt. Het enige wezenlijke verschil dat ik kon vinden ligt hem in het voer. Andere fokkers geven de vogels pellets en vruchtenpaté. Ik ben van mening dat je deze echte vruchteneters daarmee tekort doet. Ik voer absoluut geen pellets, paté of iets dergelijks, alleen vers fruit. Resultaat is dat mijn koppel in 2009 maar liefst 18 jongen groot heeft gekregen en nummer 19 die nog in het nest ligt, staat op het punt van uitvliegen. Het lijkt dus echt uit te maken of de vogels vers fruit krijgen, daar de andere fokker afgelopen jaar drie jongen groot heeft gekregen.

hemelsblauwe man 32 dagen

Dezelfde hemelsblauwe man maar nu vier en een halve maand

STANDAARD GRASPARKIETEN, HET HELE JAAR DOOR

In kooi twee zit een koppel dat slechts twee jongen had gekregen, hierbij had ik nog een jong gelegd van een ander koppel dat een nest van zes jongen heeft. Het lijkt er op dat één jong wat in groei achter blijft. De krop van dat jong is wel goed gevuld, maar op haar buik zie ik een donker adertje, wat lijkt op een darmstoornis. Gezien de volle krop kan ik hier niets aan doen. De volgende dag ga ik weer naar dat jong kijken en zie dat ze duidelijk kleiner geworden is. In de krop zit weinig voedsel en ook de huid is strakker om het schedeltje gaan zitten. Ik besluit om yoghurt in haar krop te spuiten. Misschien heb ik geluk en herstelt de yoghurt de zuurgraad in de maag van het jong en komt het er weer bovenop. Dit heb ik vaker gehad bij parkieten met een spijsverteringsstoornis. Nu is het zo dat melkproducten niet goed voor vogels zijn, maar als yoghurt de zuurgraad kan herstellen en de vogel wordt er weer beter van dan heb ik toch mijn doel bereikt. Enige uren later kijk ik nog eens in het blok en zie dat het jong dood is. Een ziekte heeft dus toegeslagen. Ik verwijder het dode jong dat dertien dagen oud is geworden, de ring schuif ik er zo af net of het pootje geslonken is. Dat is waarschijnlijk ook het geval. Nu maar hopen dat de twee overgebleven jongen niet hetzelfde ziektebeeld krijgen.

Een week later moet ik in een ander blok weer een jong ringen. Ik vind de twee jongste van 9 en 7 dagen er te rood uitzien en de krop is bijna geheel leeg, terwijl die gevuld had moeten zijn. Ik spuit bij deze jongen handwarm gemaakte yoghurt in de krop met hoop op verbetering. Ik hoop niet dat de kruiperziekte de kop opsteekt, daar ben ik zo'n twintig jaar vanaf geweest. Wel besluit ik alle broedblokken schoon te maken en te ontsmetten met chloroxyleenol (Dettol). Na het inspuiten met yoghurt is het herstel ingetreden. De jongen hebben weer kracht om te bedelen en worden dan ook goed door de ouders gevoerd. Bij één jong is de kleur van de huid ook weer normaal geworden. Het andere jong heeft nog een rode huid, maar wordt wel goed gevoerd. In zo'n geval zie ik het als een kinderziekte. De jongen hebben misschien koorts

en bedelen niet meer. Jongen die niet bedelen krijgen ook geen voedsel en dan zouden ze dood kunnen gaan.

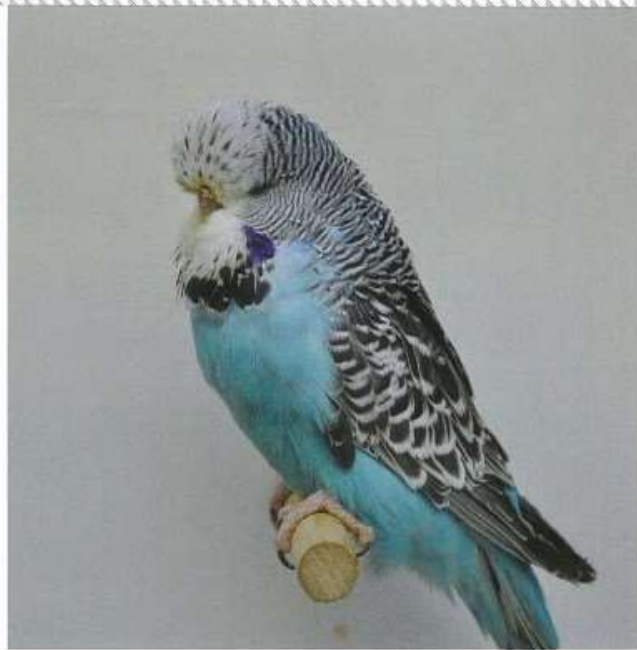
We zijn nu een paar dagen verder en ik zie dat bij het rode jong aan de staartstoppeltjes wat opgedroogde ontlasting zit en ook de cloaca is vuil. Ik week dit met een watje gedrenkt in lauw water los en droog het vogeltje af. Ik maak ook het gehele blok schoon en doe daarin weer droge houtmot. De jongen kunnen nu weer terug zonder in hun eigen enigszins natte ontlasting te staan. Het rode jong zou ik het liefste nog een keertje één cc yoghurt geven, maar de krop zit vol voedsel dus zal ik morgen kijken hoe het er dan bij staat. De volgende morgen heb ik weer wat handwarme yoghurt in de krop van het jong met de rode huid gedaan. Nog tweemaal heb ik de

staartstoppels vrij moeten maken van ontlasting. Enige dagen later valt te zien dat het jong weer de normale huidkleur heeft en ook geen gespannen buikje. De darmstoornis is overgegaan. De jongen worden allemaal goed gevoerd en de groei zit er weer in.

Op het moment van dit schrijven is het maart. Een mooie gelegenheid om de balans van de kweek op te maken. Twee koppels hebben nog een derde ronde gedaan waarvan één met weinig succes, want het leverde slechts één jong op. Wel heeft dit koppel kunnen helpen met het grootbrengen van een paar jongen uit het andere nest. In totaal heb ik nu 43 jongen liggen, waarvan 37 uit drie koppels. Van deze 37 heb ik er negen weggedaan en heb ik er 28 overgehouden. De zes andere jongen die ik heb liggen, horen bij twee

hemelsblauwe pop één maand oud

Dezelfde hemelsblauwe pop maar nu vijf maanden oud

43

koppels die ik tussentijds gekoppeld heb en die met hun eerste nest bezig zijn. Ik heb nu dus al voldoende jongen voor de tentoonstellingen. In totaal had ik zestig ringen, daarvan zijn er 43 gebruikt en ik wil de komende weken nog een aantal koppels opzetten. Als de kweek zo blijft lopen kom ik ringen te kort, daarom heb ik nog ringen nabesteld.

De jongen die nog geboren gaan worden tussen maart en juni zijn goed te gebruiken voor de latere shows. Het zou leuk zijn als ik genoeg goede vogels kweek om weer eens een keertje aan de Bondskampioenschappen mee te doen als inzender. Als keurmeester heb ik daar al 24 keer gekeurd. Nu wordt het eens tijd om in te zenden. De laatste maal dat ik voor de Bondskampioen had ingeschreven was in 2002, doordat ik echter een ziekte op mijn hok kreeg heb ik toen niet in kunnen zenden. Ik heb echt zin om mijn revanche te krijgen en opnieuw te proberen om in Apeldoorn mee te doen. Dus laten wij hopen dat de kweek in de komende maanden goed zal gaan en dat er geschikte exemplaren tussen zitten om aan de Bondshow mee te doen.

Bij de nieuw gekoppelde vogels doen zich kleine problemen voor. In een blok is een ei licht gedeukt. Deze kneuzing bedek ik met een druppeltje kippeneiwit. Even op laten drogen en het ei kan weer terug het blok in. Dit werkt veiliger dan een druppeltje nagellak. Nagellak sluit de poriën van de eischaal af en dat doet eiwit niet. Twee dagen later kijk ik nog eens in

het blok en ik zie een ander ei met een grote deuk er in. Zowel man als pop komt vaak in het blok dus misschien rommelen ze daar teveel in en worden er zo eieren kapot gestoten. Voor de zekerheid vervang ik ook het bodemplankje met uitholling door een plankje met een gladder kuiltje er in. Hopelijk raken er nu geen eieren meer ingedeukt.

In kooi 6 heeft de pop haar eerste ei gelegd, vier dagen later neem ik een kijkje in het blok waar nu drie eieren in zouden moeten liggen. Er ligt echter niets meer in het blok, behalve het strooisel. In zo'n geval wordt er al snel gedacht dat je met een eiereneter te doen hebt. Maar wat is een eiereneter? Zelf denk ik dat een ei per ongeluk kapot gestoten wordt en dat pas daarna de vogel(s) besluiten om het op te eten. Voor de zekerheid heb ik bij dit paar twee kunstieren neergelegd. Het blijkt dat de pop er nu alles aan doet om te proberen die kunstieren kwijt te raken. Ik hoor duidelijk dat er flink mee gerold wordt. Ik neem nu een ander besluit en haal de kunstieren weer weg en voeg extra houtmot toe. De komende dagen knaagt de pop alles fijn en wordt er weer een nieuw ei gelegd. Hiernaast leg ik nu alsnog één kunstei en de pop vangt aan met broeden. Drie dagen later kijk ik weer in het blok en er is geen ei in te bekennen behalve het kunstei. Moet ik nu stoppen met deze pop of leg ik er nog een kunstei bij? Uiteindelijk moet zij toch eerst al haar eieren leggen, dus ik laat haar nog maar zitten op die kunstieren. Veel vertrouwen heb ik er niet meer in

maar wie weet gaat zij vast broeden en legt ze nog wat eieren. Ik heb ondertussen al ontdekt dat ze met twee kunstieren blijft spelen, want deze blijven koud. Toen ik er daarna een derde kunstei bij legde ging ze wel broeden en waren de kunstieren warm. Als ik uit deze pop toch nog één jong krijg, dan wordt mijn geduld beloond. Lukt het niet, dan krijgt de man een andere pop. Vandaag op 26 maart heeft deze pop weer een ei gelegd. Dit ei heb ik met eyeliner (is zacht) gemerkt en bij een ander koppel gelegd. Als er nog meer eieren komen mag de pop toch weer proberen het zelf te bebroeden.

Ik bedenk mij in maart ineens dat ik de TL buizen nog moet vervangen, wat ik altijd in september doe als ik aan de vroege kweek begin en in maart als zeg maar het buiten kweekseizoen begint. TL buizen gaan lang mee maar de lichtsterkte neemt toch snel af. Daarom vervang ik ze ieder half jaar en zorg ik ervoor dat met het aanvangen van de kweek de lichtsterkte optimaal is. Licht, wat net als frisse lucht, op de eerste plaats komt om de kweek goed te doen slagen. Nu ik toch een tussentijdse beschouwing van de kweek heb gemaakt doe ik bij dit artikel een paar foto's van jongen die net uit het blok kwamen en een foto waarop ze ruim drie maanden ouder zijn. Het is altijd leuk om de verschillen te zien.

Tekst en foto's: Jan Bouwmeester
Wordt vervolgd!

EUROPESE VOGELS KWEKEN

In de vorige artikelen hebben we uitgebreid stilgestaan bij huisvesting, voeding en ziektepreventie van Europese vogels. Dit artikel gaat specifiek in op het houden en kweken van een aantal soorten. Ik heb al een keer het belang onderstreept om vogels uitsluitend bij een goede kweker aan te schaffen. Naast dat u dan in het bezit komt van goed en gezond kweekmateriaal, kunt u ook belangrijke informatie krijgen hoe de vogels worden gehouden en welk voer ze krijgen. Het is ook niet onverstandig om wat voer mee te nemen van de kweker om de vogels langzaam te laten wennen aan uw eigen zaadmengeling. Indien u overweegt om Europese soorten te gaan houden, dan is het raadzaam om niet meteen met de moeilijkste vogels te beginnen. Hoewel ze natuurlijk algemene eigenschappen delen, heeft elke specifieke soort toch een eigen "handleiding". Het zijn juist de "trucjes", die het verschil kunnen uitmaken tussen een succesvol kweekseizoen en geen jonge vogels op stok krijgen.

De Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*)

De goudvink is misschien wel de meest aansprekende Europese Cultuurvogel. Het feit dat hij jarenlang niet gehouden mocht worden is hier waarschijnlijk de reden van. In de beginperiode werd voornamelijk de Europese (kleine) goudvink gehouden. Deze werd langzaam maar zeker verdrongen door de Noordse of grote goudvink. De grote goudvink komt in de natuur niet voor. Het is namelijk een kweekproduct, waarin verschillende in het wild levende ondersoorten zijn ingekruist. De standaard beschrijft twee soorten; de grote goudvink (*Pyrrhula pyrrhula domestica*) en de kleine goudvink (*Pyrrhula pyrrhula europea*). Naast de grootte, de *Pyrrhula pyrrhula domestica* (17 cm) en de *Pyrrhula pyrrhula europea* (14 cm), zijn er nog een aantal andere keurtechnische verschillen. De kleine goudvink zal zich over het algemeen ook wat schuwer en minder tam gedragen in de volière dan de grote goudvink. Omdat de grote goudvink meer wordt gekweekt en daardoor meer beschikbaar is, zullen we in dit artikel ons

beperken tot deze laatste soort.

Goudvinken kunnen buiten het broedseizoen samen worden gehuisvest. In de regel zullen de kweekmannen worden gescheiden van de kweekpoppen. Niet omdat ze elkaar buiten het kweekseizoen niet goed zullen verdragen, maar omdat wanneer mannen en poppen samen worden gehuisvest, er in de aanloop naar het kweekseizoen al koppelvorming kan plaatsvinden. Deze koppelingen zijn vaak niet die welke de kweker voor ogen had. Het weer ont koppelen gaat niet zonder slag of stoot. De vogels zullen nog geruime tijd naar elkaar blijven roepen en de acceptatie van de nieuwe partner verloopt ook moeizamer. Indien u over de ruimte beschikt kunt u de man en de pop die een goed koppel vormen ook het hele jaar bij elkaar laten.

Goudvinken kunnen zowel in de kweekvolière als in een ruime broedkooi worden gehouden. Het kweekseizoen voor de goudvink begint (buiten) half april. Laat u niet verleiden om eerder te beginnen, ook niet als het al prachtig weer is. De man wordt iets later broedrijp dan de pop. Begint men te vroeg, dan kan dit tot onbevuchte legfels leiden. Als nestgelegenheid worden meestal zogenaamde kapelletjes, nestkometjes of een groot formaat tralienestje aangeboden. Plaats er in de kooi minimaal twee, zodat de vogels een keuze kunnen maken. In het nest wordt een kokos of sisal touw mandje aangebracht. Zorg er voor dat dit d.m.v. een stukje ijzerdraad goed is vastgemaakt aan de bodem, anders zal het onherroepelijk door de vogels uit het nest worden gegooid. Goudvinken gebruiken bij voorkeur bruin nestmateriaal. Kokosvezel in stukjes geknipt van 20 x 10 cm is het ideale materiaal. Er zijn grote verschillen in de bouwkundige vaardigheden van de goudvink. Sommige maken een prachtig nest en zijn hier een aantal dagen druk mee in de weer. Andere nesten worden rommelig in elkaar geflanst en er zijn ook vogels die na een paar dagen druk met nestmateriaal heen en weer gevlogen te

hebben, uiteindelijk de eieren op de kale bodem van het kokoskometje deponeren. Voor het succes van de kweek maakt dit allemaal niet zo veel uit. Als de pop eieren begint te leggen, kunt u er voor kiezen deze dagelijks te rapen en te vervangen door kunsteitjes. Beslist noodzakelijk is dit echter niet. In deze fase is het noodzakelijk om de gedragingen van de vogels goed te observeren. Niet alle goudvinkmannen zijn goede huisvaders. Bij sommige is de paringsdrift zo groot, dat ze de broedende pop niet met rust willen laten. Ze trekken aan het nest, of aan de bevedering van de pop en zelfs de eieren zijn niet veilig voor ze. Wanneer een vogel eenmaal van de eieren heeft gegeten, is dit bijna niet meer af te leren. Als u dit constateert, moet u snel ingrijpen. Plaats de man dan gedurende de broedperiode (ongeveer 14 dagen) in een kooi in de volière zodat man en pop elkaar nog goed kunnen zien. Na ongeveer 5 dagen kunt u de eieren schouwen. Wanneer blijkt dat het nest geheel onbevrukt is, dan is het beter de pop de broedcyclus van 14 dagen gewoon af te laten maken. Het hebben van onbevuchte legfels komt meestal omdat de man nog niet in de juiste conditie is om goed te bevruchten. Het afbreken van het eerste legsel na vijf dagen kan tot herhaling leiden. Wanneer de eieren zijn uitgekomen en de jongen zijn een paar dagen oud, dan kan de man, indien hij is vastgezet, weer vrij. In de regel zal hij de jongen gewoon mee gaan voeren. Zorg ervoor dat de vogels gewend zijn aan eivoer. Wanneer ze er nu pas in aanraking mee komen, zullen ze dit links laten liggen. Het eivoer met wat insecten, zoals pinky's buffalowormen en een paar meelwormen, moet idealiter verschillende malen per dag worden aan geboden. Zeker als het warm weer is treedt er snel bederf op. Ook het geven in porties stimuleert de vogels de jongen vaker te voeren. Na een dag of 5 kan er ook kiemzaad worden gegeven. Voer dagelijks een korte nestcontrole uit. De kroppen moeten goed gevuld zijn. Na 5 dagen worden de vogels geringsd met 3,0 mm. Dit is een speciale ring voor inheemse en beschermde vogels. Voorzie het ringetje van een ventielslangetje. Hoewel de grote

Grote en kleine goudvink.
foto: Piet Onderdelinden

Foto: Piet Onderdelinden

De putter (*Carduelis carduelis*).

goudvinken volledig gedomesticeerd zijn, blijft er altijd een risico dat het ringetje wordt aangezien als een ongerechtigheid dat samen met het jong uit het nest wordt verwijderd. Als alles goed gaat groeien de jongen voorspoedig en worden ze door zowel de man als de pop gevoerd. Goudvinkpoppen verblijven al heel snel niet meer 's nachts op het nest. Als de temperatuur 's nacht niet te laag is, is dit geen enkel probleem. Vooral bij het eerste broedsel kan het echter 's nachts nog behoorlijk koud zijn. De jongen zullen dan snel afkoelen en als de pop 's morgens wil gaan voeren zijn ze te onderkoeld om nog te sperren. Als de pop een aantal malen heeft geprobeerd om de jongen te voeren en dat is niet gelukt, dan zal ze dit nest als afgeschreven beschouwen. Ook als u de jongen heeft opgewarmd, bestaat er een grote kans dat ze niet meer worden gevoerd. U kunt dit voorkomen door voor de 12e dag goed te observeren of de pop 's avonds nog wel op het nest gaat. Gebeurt dit niet dan kan het nest worden afgedekt met een washandje gevuld met watten of een wollen sok. Leg dit luchtig op het nest. Hierdoor zullen de jongen hun temperatuur beter vasthouden. Wel is het zaak om bij zonsopgang het washandje direct te verwijderen. Vroeg opstaan is dan geboden. Als de jongen het nest hebben verlaten worden ze nog door de ouders gevoerd. Voordat de jongen zelfstandig zijn kan de pop al weer aan een nieuwe ronde beginnen. Als de man goed meevoert is er niets aan de hand. Als de man niet voert, dan moet getracht worden het proces te onderbreken door (tijdelijk) de nesten weg te halen. Het kweken van goudvinken is minder moeilijk dan het lijkt. Een goede observatie tijdens het broedproces kan veel problemen voorkomen. Om een mooie rode borstkleur te krijgen bij de man,

Drie op een rij. Door een zitstok onder in de voliëre te plaatsen en er, voordat de vogels uitvliegen, wat takken overheen te leggen, voorkomt u dat de jongen de hele dag op de grond verblijven. foto: John vd Jagt

moet wat kleurmiddel worden gegeven. Canthaxantine geeft een goed resultaat. Omdat kleurmiddelen in verschillende doseringen worden aangeboden, moet de aangegeven dosering worden gevolgd. Een kleurmiddel is een hulpmiddel om de mannen een mooie borstbevedering te laten krijgen. Het is geen echter wondermiddel. Mannen, die door een verkeerd selectieproces al een te fletse bevedering hebben, zullen nooit mooie vogels worden.

De putter is waarschijnlijk van de Europese zaadeters de vogel die het meest gevoelig is voor ziekten. Met name coccidiose en atoxoplasmose kan voor veel uitval zorgen bij jongen, maar ook bij oude vogels. Recent onderzoek van de SEC heeft aangetoond dat er ook veel bacteriële darminfecties voorkomen. Vaak krijgen de vogels hier pas last van als er stressomstandigheden zijn, bijvoorbeeld tijdens de kweek of de rui. Putters moeten in een droge omgeving worden gehuisvest. Het houden van putters in een natuurlijk geplante open voliëre leidt vrijwel altijd tot problemen. Ondanks dit nadeel is de putter door de prachtige kleuren en fantastische zang een heel populaire kooivogel. Het onderscheid tussen pop en man is niet altijd makkelijk. Het rode masker loopt bij de man tot meer achter de ogen en de spiegels zijn helderder geel. Ook zijn de snorharen boven de snavel bij de man zwart en hebben ze bij de pop een bruinachtige waas. Het beste kan men het verschil zien door de vogels samen in een hand te nemen en de vleugels over elkaar te schuiven. Hierbij kan men duidelijk het verschil in kleur zien bij de schouderbevedering. Bij de man is dit intens zwart, terwijl bij de pop dit meer bruin is. Mocht men na dit alles nog twijfelen dan tonen de mannen wanneer ze broedrijp

zijn een echte tap. Een ruime kweekkooi (80x80x60) is voldoende om de putters aan het broeden te krijgen. Putters broeden vaak pas na half mei. Een traliekastje of komnestje wordt begin mei in de kooi opgehangen. Putters houden van een lichte plaats, maar door ze wat privacy te geven door het aanbrengen van wat (kunst)groen aan de buitenkant van de kooi zullen ze zich beter op hun gemak voelen en sneller gaan nestelen. In tegenstelling tot goudvinken maken ze hun nest graag verder af met licht gekleurd nestmateriaal. In de aanloop naar het broedseizoen kunnen er soms schermutselingen ontstaan. Deze zijn zelden echt serieus en het drijven van de man helpt er aan mee dat de vogels in broedconditie geraken. Naast een goede zaadmengeling, waaraan extra Mariadistel is toegevoegd, krijgen de putters het hele jaar door eivoer verstrekt. In de winter eenmaal per week. In de aanloop naar het broedseizoen steeds vaker en net voor de kweek elke dag. De hoeveelheid in de rustperiode moet niet overdreven worden. Een koffielepel per week voor een koppel is ruim voldoende. Wanneer het nest voltooid is, zullen er 4-6 eieren worden gelegd. De pop broedt alleen, maar wordt door de man op het nest van voedsel voorzien. De broedtijd bedraagt ongeveer 14 dagen. In de regel zullen zowel de man als de pop de jongen voeren. Een aantal keren per dag wordt er eivoer verstrekt, eventueel aangevuld met wat insecten. Ook hier wordt er op de vijfde dag geringd met 2,5 mm voor de kleine putter en 2,7 mm voor de major putter. Wanneer de jongen zijn uitgevlogen, wordt bij een goed koppel de voedertaak door de man overgenomen en begint de pop aan een tweede ronde. Veel kwekers geven preventief EsB3 of Baycox als de jongen zijn uitgevlogen. Dit is om de vogels te beschermen tegen

43

coccidiose, waar ze zeer gevoelig voor zijn. Bij een gezond ouderpaar en een goed geventileerde droge huisvesting, hoeft dit echter niet. Wanneer het tweede nest uitkomt is het tijd om de jongen naar een ander verblijf over te brengen. Pas er goed voor op dat de jongen in de nieuwe omgeving het water kunnen vinden. Putters, maar ook andere vogels, hebben er soms moeite mee om een drinkflesje in een nieuwe omgeving te ontdekken. Een paar buffalowormpjes of een paar zaadjes in het drinktuitje vergemakkelijkt dit. Houd in de laatste fase de jongen die nog bij de ouders zijn goed in de gaten. Soms gedraagt de man zich agressief en moet er snel worden ingegrepen om beschadiging te voorkomen. De putter is een fantastische kooivogel, maar enige ervaring is zeker gewenst.

de hele dag met elkaar op. Slapen tegen elkaar, kroelen graag en houden elkaars verenpakje in conditie. Het inzicht hoe met baardmannetjes moet worden gekweekt is de laatste jaren fors toegenomen. Tien jaar geleden waren er een handvol kwekers, die zich in de baardman hadden gespecialiseerd. Door hun pionierswerk weten we inmiddels hoe we een succesvolle kweek kunnen hebben. Door het grote aanbod van voedseldieren (diepvries of levend), hoeft er niet op uit te worden getrokken om insecten te vangen. Als standvogel heeft de baardman in de natuur tijdens de winter ook niet de beschikking over insecten. Gelukkig heeft de natuur er voor gezorgd dat de baardman 's winters kan overleven. Door een aanpassing van de maagwand is de

een rietkraag. In de volière kunnen ze ook makkelijk hogere plekken opzoeken om te broeden. Geef een nestgelegenheid die goed is aangekleed en waar de vogels goed beschut zitten. Tijdens het bouwen van het nest en het leggen van de eerste eieren, is bij sommige koppels een nestcontrole funest. Ze worden hier te zeer door verstoord en zullen de nestbouw staken. Een bekend verschijnsel bij baardmannetjes is dat er vaak een aantal nesten van eieren worden voorzien, zonder dat ze worden bebroed. Als u dit meemaakt, wanhoop niet, want meestal komt dit vanzelf goed. De niet bebroede eieren moet u weghalen, wanneer u merkt dat de vogels tot broeden overgaan. Pop en man broeden beide. Het is een leuk gezicht te zien hoe de vogels de taakverdeling organiseren. Na een dag of 14 komen de jongen uit. De snavels zijn dan te klein om hele insecten te kunnen opnemen en deze moeten met behulp van een mixer zodanig worden verkleind, dat ze wel passen. Ook kunt u zelf levende insecten, zoals motten en muggen, vangen met een vangapparaat. Goede resultaten worden bereikt met de zgn. Insectivoro. Het apparaat wordt 's avonds buiten opgesteld. UV lampen lokken de insecten naar het apparaat, waarna ze door een ventilator naar binnen worden gezogen en in een opvangbakje terecht komen. Na een poosje in de diepvries zijn de insecten dood en kunnen aan de vogels worden gegeven. Het beste is om het insectenvoer in een bakje met water aan te bieden.

Het ringen van baardmannetjes (2,8 mm) kan problemen opleveren. De vogels zijn zeer secuur in het schoonhouden van het nest. Een ring wordt dan voor een vreemd voorwerp of ontlasting aangezien en met de ring wordt de jonge vogel uit het nest verwijderd. Het aanbrennen van een ventielslangetje is beslist noodzakelijk, maar geeft niet altijd het gewenste resultaat. Wanneer dit mij gebeurde, deed ik na het ringen van de vogels een handje confetti in het nest. De vogels begonnen direct, weliswaar met enige paniek, het nest van deze ongerechtigheid te bevrijden en lieten de geringde jongen dan ongemoeid. Baardmannetjes zijn, zoals de meeste insectenetende vogels, niet erg gevoelig voor ziekten. Wanneer u overweegt om te beginnen met insectenetende vogels, dan is de baardman een heel geschikte kandidaat. U zult snel worden gefascineerd door de beweeglijkheid en de grappige eigenschappen van deze sociale vogel.

De haakbek is zeker geen vogel voor de beginnende kweker. Een ogenschijnlijk harmonieus "huwelijk" kan plotseling omslaan in een ongekende razernij. Zowel de man als de pop kunnen hierin dominant zijn. Als dit wordt waargenomen, aarzel dan niet en haal de vogels meteen uit elkaar.

De Baardman (*Panurus biarmicus*)
foto: Piet Onderdelinden

Het aantal baardmannen in de avicultuur de laatste jaren enorm toegenomen. Niet verwonderlijk als je alle eigenschappen van de vogel op een rijtje zet. Het is een prachtige vogel om te zien. Ze zijn over het algemeen zeer sociaal naar soortgenoten en kunnen bij alle andere soorten Europese vogels worden gehuisvest. Wees er wel op attent dat sommige baardmannetjes graag de nesten van andere (broedende) vogels inspecteren om daar naar insecten te zoeken. Het ene koppel doet dit meer dan het andere. Mocht het toch tot een echte verstoring leiden van het broedproces van andere vogels, dan moet er uiteraard ingegrepen worden. Het is vertederend om te zien hoe de man en de pop met elkaar omgaan. Ze trekken ze

baardman in staat om 's winter (riet)zaad te verteren. Ook in de volière kunnen de baardmannen 's winters op alleen maar zaad leven. Een mengeling met veel fijne zaden, zoals bv voor gorzen, wordt gebruikt en voldoet uitstekend. Wat universeel- en eivoer completeert het rustmenu. Eind januari gaan we het aandeel zaden geleidelijk vervangen door insecten en eivoer. Van de insecten zijn alle kleinere soorten geschikt, maar geef aan de baardmannen NOOIT meelwormen. Het verstrekken van meelwormen leidt er toe dat de vogels overgeconditioneerd raken en moeilijk tot broeden overgaan. Ook zullen ze nesten en jongen in de steek laten. De vogels stellen een ruime kweekvolière op prijs, maar er is een aantal kwekers dat ook succesvol is met de kweekkooi. Baardmannen broeden in de natuur vlak boven de grond of het water, meestal in

De kweek met de haakbek (*Picolina enucleator*)

Haakbekken, die in zo'n gemoedstoestand verkeren, kunnen elkaar binnen enkele minuten afmaken. Meestal gebeurt dit als het eerste ei is gelegd. Gelukkig is dit niet altijd het geval, maar alertheid is een vereiste.

De haakbek is iets groter dan een spreeuw (zocm). De man, licht- tot dieprood gekleurd, heeft bruinachtige vleugels en staart en twee witte banden op de vleugel. Bij de pop is het rood vervangen door een olijfgroen. De vogel komt voor in Noord-Scandinavië en Midden-Siberië en in Noord-Amerika en wordt soms als dwaalgast in Nederland waargenomen, vooral in de Noordelijke provincies.

De haakbek is voor mij altijd een fascinerende vogel geweest. Ik heb altijd zeer tamme vriendelijke vogels gehad, die onmiddellijk naar het gaas toevliegen op het moment dat je in de buurt komt. Het zijn ook nieuwsgierige vogels, die je altijd in de gaten houden wanneer je in de buurt van de volière bevindt. Omdat de haakbek een vogel is met als habitat de dichte koele naaldwouden, is het kweekseizoen in onze streken kort. De volière moet dan ook op een beschaduwde plek staan. Als het in de zomer te warm wordt, moeten maatregelen genomen worden om de temperatuur in de volière zo laag mogelijk te houden. Bij een te hoge temperatuur zal het legsel in de steek worden gelaten en vallen de vogels snel in de rui.

De koppels worden in de winter al gevormd. Wanneer de vogels te laat worden gekoppeld, kan dit de oorzaak zijn van onbevuchte eieren en agressief gedrag ten opzichte van elkaar. Man en pop moeten daarom zeer vroeg worden samen geplaatst en blijven het hele jaar gekoppeld. Voor een succesvolle kweek is het noodzakelijk de vogels in een ruime kweekbox te huisvesten.

Het is ook noodzakelijk een zo'n gevarieerd mogelijke zaadmengeling te verstrekken. Als basis dient een goudvinkmengeling waar extra boomzaden en lijsterbessen aan toe worden gevoegd. Af en toe een verse conifeertak wordt zeker op prijs gesteld. Hiermee maken ze korte metten. Eerst wordt het groen verwijderd, daarna wordt er net zo lang aan de takken gesjord totdat ze vrijwel allemaal zijn verdwenen. Het eivoer wordt vanaf het begin van de winter gedoseerd verstrekt, ongeveer tweemaal per week (een koffielepel per koppel). Tijdens de kweek wordt het dagelijks verstrekt. In het vroege voorjaar begint de man voorzichtig te zingen. Eerst een aantal minuten per dag en geleidelijk aan meer. Het zangriedeltje wordt vooraf gegaan door een sri-sri en dan volgt een vijfmaal die-die-die-die. Verder stelt het als zang niet

foto: Piet Onderdelinden

zo veel voor. Wel zingt de man altijd aan de voorkant van de volière. Misschien is dit kenmerkend gedrag om zo een maximaal territorium te kunnen bereiken. Een aantal malen per dag wordt er "gejaagd". Niet dat de pop wordt belaagd, maar de man vliegt naar de stok waar de pop zit, waarna de pop naar de overkant verhuist. Dit kan zo uren doorgaan. Als nestgelegenheid wordt er een kapelletje of een groot formaat traliekastje aangeboden. Als basis wordt hierin een kokosmandje vastgezet. De pop zal onmiddellijk beginnen met dit helemaal uit te pluizen. Vaak wordt er niet eens een echt nest gebouwd en worden de eieren in het uitgeplozen kokosmandje gelegd. De eieren worden gewoonlijk laat in de ochtend (rond 10 uur) gelegd. De eieren zijn groot, daarom is het verstrekken van kalk (sepia) van groot belang. Het aantal eieren schommelt tussen 3 en 5. De broedtijd bedraagt 14 dagen. Bij een ideaal koppel voert het mannetje het popje op het nest. Bij het uitkomen van de jongen worden de eierschalen gewoonlijk door het popje opgegeten, met uitzondering van de laatste die door de pop buiten het nest wordt gebracht. De jongen zijn bedekt met een grijs dons. Ze worden bijna onmiddellijk na de geboorte gevoerd door de pop die wordt bijgestaan door de man. Het voer bestaat uit een goed eivoer aangevuld met insecten en gekiemd zaad. De jongen worden op de vijfde dag geringd met 3,5

mm ringen. Een regelmatig toezicht is nodig opdat de jongen niet uit het nest worden geworpen. De juvenielen verlaten het nest rond de achttiende dag. Verwijder de jongen uit de volière bij het uitkomen van het nieuwe broedsel. Een kuur tegen coccidiose is dan aanbevolen. Als u gewend bent om elk seizoen veel jonge vogels op stok te brengen, is de haakbek misschien niet zo'n goede keuze. Als er in een seizoen 3-4 jongen groot komen, dan heeft u al een goed seizoen achter de rug. De vogel is wel een echte uitdaging voor een serieuze kweker.

Dit artikel besluit (voorlopig) de serie van vier over het kweken van Europese vogels. De Speciaalclub Europese Cultuurvogels hoopt dat hiermee de interesse voor Europese vogels bij u is aangewakkerd. Natuurlijk was het niet mogelijk om alle facetten van het houden en kweken met Europese vogels voor het voetlicht te brengen. Bij de SEC zijn er verschillende boeken beschikbaar die dieper op de materie ingaan. Ook is een bezoek aan onze website www.info-sec.nl interessant. Wij hopen u echter ervan overtuigd te hebben dat het houden en kweken van Europese vogels alleszins de moeite waard is en begroeten u graag bij onze speciaalclub.

John van der Jagt
Speciaalclub Europese cultuurvogels

VAN SERINUS CANARIA NAAR SERINUS CANARIA DOMESTICA

Beschrijving van de natuurhistorische ontwikkeling van de kanarie

De taxonomie – naamgeving – van de kanarie.

De kanarie dankt zijn naam aan de oorspronkelijke herkomst, de Canarische eilanden. Deze eilanden worden ook wel aangeduid met de Latijnse naam "canariae insulae" wat eigenlijk "eilanden van honden" betekent. Op deze eilanden kwamen veel honden voor (canis betekent hond).

Nu is het in de natuurhistorie gebruikelijk dat aan iedere diersoort een Latijnse naam wordt toegekend. Er zit een systeem in die wetenschappelijke naamgeving, die evenwel door diverse ornithologen steeds weer wordt aangepast en uitgebreid. Veelal is het uitgangspunt de indeling zoals die in 1785 door C. Linnaeus is opgesteld. Maar voor Linnaeus waren er al kanaries en in antiquarische dierenencyclopedieën worden de volgende namen aangetroffen:

Passeribus canariensis	1580	C.Gesner, Thierbuch pag. 62
Passer canarius	1599	Aldrovani. Avi. tom 2, pag. 814
Passera di Canaria	1622	G.P.Olina. Uccelliera, pag 7
Passer canariensis	1760	M.J.Brisson, Ornithologie, tom 3, pag 184
Serin des Canaries		Albin, tom 1, pag. 57

Op verschillende, vaak erg uitgebreide wijze, wordt de classificatie van de kanarie aangegeven.

In verkorte vorm komt het neer op:

Klasse:	Aves vogels
Orde:	Passeriformes zangvogels
Familie:	Fringillidae vinkachtigen
Geslacht:	<i>Serinus</i>
Soort:	<i>Serinus canaria</i> de "wilde" kanarie
Ondersoort:	<i>S. canaria domestica</i> de "tamme" kanarie

De wilde kanarie

De "wilde" kanarie wordt aangegeven met de naam *Serinus canaria*. De indeling van C. Linnaeus was oorspronkelijk in de familie Fringillidae met als soortnaam *Fringilla canaria*; Linn. Deze naam wordt ook toegepast in het "Histoire Naturele", een encyclopedie geschreven door George Louis Leclerc, comte de Buffon. Tome II, pag 68, uitgave 1828.

Het geslacht *Serinus* vormt een grote groep binnen de familie Fringillidae (vinkachtigen). Het geslacht bestaat uit veel soorten die meestal voorkomen in Afrikaanse regio's en sommige komen voor in Europa en Azië. Recent onderzoek heeft uitgewezen dat het geslacht *Serinus* in twee delen gesplitst kan worden en wel in *Serinus sensu stricto* en het (sub) geslacht *Serinus crithagra*.

De *Serinus canaria* is ingedeeld in het geslacht *Serinus sensu stricto*. Tot dit geslacht behoren ook:

Roodvoorhoofd kanarie	<i>S. pusillus</i>
Europese kanarie	<i>S. serinus</i>
Syrische kanarie	<i>S. syriacus</i>
Geelkruin kanarie	<i>S. canicollis</i>
Geeibuik kanarie	<i>S. flavivertex</i>
Zwartkop kanarie	<i>S. nigriceps</i>
Alario kanarie	<i>S. alario</i>

In totaal zijn binnen het geslacht *Serinus* 143 soorten en ondersoorten te onderscheiden.

De *Serinus canaria* is in de afgelopen 500 jaar door een selectief domesticatieproces zodanig vervreemd van de wilde kanarie dat nu gesproken kan worden van een ondersoort *Serinus canaria domestica*. Alle kleur- en vormvariëteiten die nu binnen deze ondersoort zijn vast te stellen vormen geen afzonderlijke soorten en hebben dan ook geen afgeleide wetenschappelijke naam.

De biotoop van de oorspronkelijke kanarie.

De kanarie zoals we die nu kennen is dus niet dezelfde kanarie zoals die vroeger in het wild voorkwam. Voor het oorspronkelijke woongebied moeten we afreizen naar de Azoren, Madeira, het Noorden van Afrika en de Canarische eilanden. Op al deze eilanden werden kanaries aangetroffen al is het zeer waarschijnlijk dat deze kanaries niet alle aan elkaar gelijk waren, omdat de leefomstandigheden nogal verschilden. We kennen dit verschijnsel ook uit de beschrijvingen van bijvoorbeeld Darwins vinken. In beschrijvingen wordt veelal uitgegaan van kanaries, zoals die voorkwamen op het eiland Tenerife.

Op de genoemde eilanden leeft de kanarie overal waar dicht opeenvolgend hout- of struikgewas is, voornamelijk langs de met weelderig groen omringde beekjes, alsook in de tuinen en woningen

Europese kanarie

van de mensen. Zijn gebied strekt zich uit vanaf de kust tot op ongeveer 1500 meter hoogte in het gebergte. Waar zijn levensomstandigheden ideaal zijn, vindt men hem in overvloed, op de wijnbergen wat minder en ook niet zelden in pijnbomen op de glooiing van het gebergte. Slechts de diepte van het woud wordt vermeden.

Kenmerken

De kanarie vliegt golvend als een kneu van boom tot boom. Wanneer ze in zwermen vliegen, blijven zij niet dicht bijeen, maar op enige afstand van elkaar en laten gedurende hun vlucht steeds hun lokroep horen. Na de paartijd vindt men hen in grote groepen bijeen, die daarna evenwel steeds kleiner worden. Ze zitten graag lange tijd op de grond om hun voedsel te zoeken en verzamelen zich tegen de avond om een gemeenschappelijke slaappleats op te zoeken.

De *Serinus canaria* is een kleine zangvogel. De kleurstoffen in de bevedering zijn zwart, bruin en geel.

Deze verzameling kleuren wordt veelal aangeduid met de kleur groen. Het vogeltje heeft een stompe snavel en een relatief lange staart. De lengte bedraagt 12 cm; het gewicht is ca. 15 – 20 gram; de spanwijdte van de vleugels is 20 – 23 cm.

De broedtijd bedraagt 13 – 14 dagen terwijl de jongen na een dag of 15 het nest verlaten.

Het blijkt uit verschillende reisverslagen dat de kanarie op de genoemde eilandengroepen al door de mens als huisdier werd gehouden vanwege de zang van de mannetjes en de mogelijkheid om er mee te fokken.

De Grote Kanarie Tentoonstelling is ingericht in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, openingstijden dinsdag t/m zaterdag 10 – 17 uur; zon- en feestdagen 11 – 17 uur. Gesloten op maandag en 30 april; op woensdag gratis voor kinderen t/m 15 jaar.

Door Henk van der Wal
foto's Piet Onderdelinden

De geelbuikkanarie

De Alario kanarie

Ondanks dat de Blauwborst op dit kalenderblad dominant aanwezig is, wil ik toch maar enkele regels aan hem wijden. In mei 2009 werd hij al uitvoerig beschreven en over de Elfenastrilde lazten we sinds 1991 niets meer.

Blauwborst.

De witgesterde blauwborst – *Luscinia svecica cyaneula* komt voor in Europa, Azië, West-Alaska en Noord-Amerika. Het zijn bewoners van waterrijke gebieden waar ze in wat zompige

foto: Pieter van den Hooven

terreintjes met een dichte vegetatie voorkomen. Daar vinden ze vele soorten insecten, spinnen enz. waarmee ze zich voeden. Vooral in de herfst worden ook wat bessen genuttigd. Blauwborsten broeden in Nederland en België, tevens in het westen van Midden-Europa, verder via Polen tot in Oost-Siberië. In de zomer is hij bij ons een zomergast en in de herfst trekt hij naar West-Afrika. Op de trek die in het voorjaar in april plaats vindt en in het najaar van augustus tot in september zijn ze slechts in de moerassige streken aan te treffen. Ze broeden goed verborgen op de grond, tussen het riet of dichte struikgewas en dan bij voorkeur in een kommetje op een dicht begroeide helling. Maximaal worden 6 eitjes gelegd, die hoofdzakelijk door het popje tussen 12-14 dagen bebroed worden. De jongen verlaten na een dag of 14 het nest, ze kunnen dan nog niet goed vliegen.

Elfenastrilde.

Op de foto zien we het mannetje van de *Estrilda erythronotos erythronotos*, hoewel ik vermoed gezien de lichte omzoming van het zwarte masker, dat hij gekruist is met de ondersoort *Estrilda erythronotos delamerei*. Popjes zijn matter van kleur en het rood aan de flanken is minder uitgebreid. Het geslachtsverschil zien we aan de buik- en lendestreek, bij het mannetje is dit zwart en bij het popje grijsbruin. De poten zijn zwart. De lengte is 12,5 cm (ring 2,3 mm). Jonge vogels missen de rode waas in het grijs en de dwarstekening is vager. Ook het rood van de stuit is matter en minder karmijnachtig. De nominaat komt van oorsprong uit Zuid-Zimbabwe, Transvaal en de noordelijke Kaap-Provincie.

foto: Theo Helman

De ondersoort *Estrilda erythronotos delamerei* is afwijkend gekleurd en veel lichter dan de nominaat. Opvallend is vooral de witachtige omzoming van het zwarte masker en witte voorhoofd. De lichaamszijden zijn veel minder levendig rood doch de streep-tekening op vleugeldekveren en handpennen echter is contrastrijker. Het popje mist alle zwart onderaan. Het verspreidingsgebied omvat Oeganda, Kenia en Tanzania. In Zuid-Afrika zijn de elfenastrilden samen met granaatastrilden, Angola blauwfazantjes en Melba-astrilden, hoofdzakelijk vogels van de droge Acacia doorsavannes. Van deze vier soorten is de elfenastrilde nog het meest aan deze vegetatie gebonden. Hij is ook meer een boomvogel dan de andere astrildesoorten.

Het grote voordeel van deze biotoop is de goede grasbegroeiing, waarvan het zaad de hoofdvoeding uitmaakt, in de omgeving van de doornige struiken. Deze doornen beletten afgrazing door antilopen en vee vóór de zaadvorming. Elfenastrilden springen over de bodem en hebben een korte hortende vlucht van struik tot struik. Als langere afstanden moeten worden overbrugd, wordt de vlucht golvend. In de winterperiode vormen ze kleine vluchtjes die uiteenvallen bij het begin van het broedseizoen. Deze vluchtjes bestaan meestal uit 9-12 exemplaren hoewel bij het foerageren ook groepen van 18 vogels werden waargenomen. Tijdens de broedtijd leven ze paarsgewijs.

Het hoofdvoedsel bestaat uit verschillende soorten graszaden en insecten, hoofdzakelijk termieten die in de verschillende ontwikkelingsstadia worden opgenomen.

De elfenastrilde is de enige Zuid-Afrikaanse astrilde die de aloë davyana bezoekt voor de nectar. Deze aloë bloeit in de winter. De buisvormige bloemen zijn 22 mm lang en de snavel van de elfenastrilde is slechts 10-12 mm. De vogel wordt echter geholpen door het feit dat de bloembuizen neerwaarts hangen en dat de nectar naar de opening van de buisvormige bloem sijpelt waar hij door de elfenastrilden wordt opgenomen.

In de winter zoeken ze nog zeer laat voedsel en dit houdt zeker verband met het hoge stofwisselingsritme dat de vogels moeten zien te halen om gedurende de koude nachten hun lichaamstemperatuur op peil te houden. Bij een lage temperatuur ($\pm 5^{\circ}\text{C}$.) sterven kleine astrilden die geen voedsel hebben, al na drie uur. Gedurende de zomermaanden wordt bij voorkeur in de schaduw in en rond de struiken gefoerageerd. Wegens de hoge temperaturen in de zon (tot 49°C .) kunnen de astrilden geen voedsel zoeken op de bodem omdat deze te warm is. Enkel in het droge seizoen worden de drinkplaatsen frequent bezocht, want in het regenseizoen wordt veel vocht opgenomen via halfrijpe zaden, insecten, dauw enz.

Het bestuderen van het broedgedrag bij elfenastrilden in de vrije natuur blijkt zeer moeilijk te zijn, dit omdat ze bij de minste verstoring het nest verlaten. Wegens de lange smalle insluitunnel is het evenmin eenvoudig de nestinhoud te onderzoeken zonder het nest te beschadigen. Bij de bouw hiervan is vooral het mannetje actief terwijl het popje vanuit een boom het werk gadeslaat. Af en toe gaat ze het nest eens inspecteren. Meestal treft men de nesten aan in doornige struiken of bomen tussen de 4 en 8 meter hoogte. Dikwijls wordt jaar na jaar dezelfde boom gebruikt zodat deze na enkele jaren heel wat oude nesten bevat. De vogels geven voor het bouwen de voorkeur aan groene halmen. Misschien zijn deze gemakkelijker te verwerken of dragen ze bij tot de juiste vochtigheidsgraad in het nest. Het nest is rond met een schuin naar onder gerichte (ongeveer 45°) lange insluitunnel (10-15 cm) De juiste functie van het 'manneljesnest' dat vaak boven het eigenlijke nest gebouwd wordt is nog niet duidelijk. De 3 tot 6 witte eieren worden door beide geslachten bebroed. Aangenomen wordt dat vooral kevers een grote rol spelen als opfokvoer voor de jongen. Voor het overnachten worden vaak verlaten wevernesten betrokken.

In een ruime beplante kooi of volière is het mogelijk om met deze zeldzame astrilden te fokken. Ze moeten wel de beschikking hebben van wat halfopen nestkastjes, liefst zo hoog mogelijk en goed verstopt tussen de dichte beplanting. Naast een prima tropisch zaad met wat graszaden en insectenpaté, geven we wat pinkymaden en buffalowormen. Tijdens de opfok van de jongen is eivoer onmisbaar. Echter Senegal- en trosgierst mogen ook nooit ontbreken. Omdat de vogels op de grond foerageren is het raadzaam dit voer in platte bakjes op de grond aan te bieden.

Door Ger Essenberg

287